

politika

POLITIKA / EKONOMIKA

FOTO ČTK

Ovládnout a spoutat. (Zleva Rampula, Grygárek)

Zničte dokument číslo 1439

Jak si politici zajišťují beztrestnost

□ ONDŘEJ KUNDRA, JAROSLAV SPURNÝ

Ten muž je rozrušen. Na nejvyšší míru. „To je neuvěřitelné, co konstruujete v kauze Drobil. Odejděte,“ říká novinářské návštěvě zvýšeným hlasem do venkovního „bzučáku“ Libor Grygárek (49), jeden z nejmocnějších představitelů zdejší justice, stojící právě kdesi uvnitř své moderní vily v rezidenční čtvrti pod

Kavčími horami v Praze. Strach, který náměstek vrchního státního žalobce Grygárek jen obtížně potlačuje v hlase, způsobil dokument č. 1439, jenž měl navždy zůstat veřejnosti utajen.

To ale nevyšlo a teď to praskne. Tajná listina skrývá návod šéfů pražského městského státního zastupitelství žalobkyni

Šárce Pokorné, aby se nesnažila vyšetřit, co se skrývá za podezřením z korupce, které na přelomu roku smetlo z ministerského křesla Pavla Drobila, současného místopředsedu ODS a blízkého politického spojence premiéra Petra Nečase. Dokument č. 1439, který má Respekt k dispozici, zároveň žalobkyni upozor-

→ ňuje, že vzepřít se tomuto „doporučení“ není možné.

Je to pro vás senzační?

Zatímco reproduktor na brance Grygárkova domu po pár vteřinách umlká, o chvíli později se dávají do pohybu špičky státního justičního aparátu. Za dvě hodiny pípá na novinářském mobilu vzkaz od další vysoce postavené

Naprosto v šoku. (Drobil)

členky státního zastupitelství, městské státní žalobkyně Jany Hercegové. Právě tahle žena dokument č. 1439 podepsala. „Jedná se o nelegální únik informací, již jsem zahájila interní šetření. Je to pro vás dostatečně senzační? Senzace nastane v okamžiku, kdy bude odhaleno, kdo a z jakého stupně soustavy a z jakého důvodu je na vás napojen a předává vám písemnosti,“ píše v ní žalobkyně Hercegová.

Emoce Jany Hercegové jsou namístě. Právě v nich se totiž může skrývat klíč k jedné dlouholeté české hádance, jež dosud čeká na své rozluštění. A sice, proč tu za posledních deset let nikdy nebyl vyřešen ani jeden případ spojený s korupcí mocných, ačkoli to už několikrát vypadalo, že před policisty a žalobci leží důkazy doslova na zlatém podnose. Mlha se však začíná rozplývat. Ukazuje se totiž čím dál dokazatelněji a jasněji, že těžce nemocné je samo státní zastupitelství, jehož někteří příslušníci místo aby úplatkářské zločiny odhalovali, pomáhají pachatelům uniknout odhalení a spravedlnosti.

Rozděľuj a panuj

Případ bývalého ministra životního prostředí Pavla Drobila (ODS) žalobci zastavili už před měsícem s tím, že se nic protizákonného nestalo. Došlo k tomu po čtvrt roce prověřování, kdy měli k dispozici výpověď a několik nahrávek korunního svědka Libora Michálka. Ten přesvědčivě zdokumentoval, že ho Drobilův poradce Martin Knetig nutil, aby za mimořádné

výpověď do novin, se v kanceláři tehdy čerstvě jmenovaného nejvyššího státního zástupce Pavla Zemana uskutečnila zvláštní porada. Vedle Zemana se jí účastnil vrchní žalobce Vlastimil Rampula, žalobkyně Hercegová a dva další žalobci, kteří se případem v tu dobu už několik dní z vlastní aktivity zabývali – Šárka Pokorná a Adam Borgula ve svých okrscích Praha 1 a Praha 4.

stejnopisu záznamu dle § 158/3 tr. řádu pa...
zákoníku.

Po seznámení se s obsahem záznamu dle § 158/3 tr. řádu si dovoluji uvést, že chápu, že OSZ 1, jakož fakticky i policejní orgán je vázán právním názorem NSZ prezentovaným v rámci kontroly skončené věci pod sp. zn. 5 NZN 518/2010 ze dne 14. 4. 2011 a z tohoto důvodu ho lze po formální stránce akceptovat, jako splňující náležitosti vyžadované trestním řádem na tento typ úkonu, avšak při konečném vyhodnocování celé věci je **naprosto nezbytné se zabývat celým obsahem přepisu audiozáznamu rozhovoru mezi Drobilem a Michálkem ze dne 9. 12. 2010, který se uskutečnil v Poslanecké sněmovně, to znamená v celém jeho kontextu a ve všech souvislostech, za jakých se rozhovor odehrál, jaké všechny skutečnosti v něm zazněly a nevytrhávat z kontextu pouze jednotlivé věty a výrazy** (např. Drobil pokud má něco, co dokazuje trestněprávní odpovědnost, tak s tím má zajít na nejbližší policii a teprve poté dával alternativu „anebo to zničte“. Celý rozhovor je též v duchu, aby fond řádně fungoval, odsuzuje vzájemné nahrávání. Jednoznačně též nezaznělo, že pokud Michálek Drobil sám uvádí, že náměstek „není žádná náplast ani držhubné“, hovoří o velmi důležitém úseku svého resortu, uvádí, že si nedovede představit, že by se na fondu děly věci, které by zaváněly trestním stíháním. Ve stejném kontextu pak vyznívá i výpověď Mgr. Drobila ze dne 16. 12. 2010).

Tajný dokument č. 1439.

podezřelých okolností vyvedl několik miliard z jím řízeného Státního fondu životního prostředí, a to ve prospěch budování politické kariéry právě Pavla Drobila a zároveň černého financování ODS. A – jak dokazuje další nahrávka – když se o existenci tohoto svědectví dozvěděl sám ministr Drobil, naléhal na Michálka, aby zvukový záznam okamžitě zničil výměnou za křeslo náměstka.

„Zastavení“ případu Drobil je dokonale ukázkou, jak funguje zdejší dlouholetý systém, v němž se politicky výbušné kauzy ukládají k ledu, ale navenek přitom vše vypadá v pořádku. Vzhledem ke konkrétním důkazům a ochotě Libora Michálka o nich dál mluvit měli žalobci od začátku velkou šanci korupci rozklíčovat. V podstatě stačilo, aby pracovali se všemi dostupnými důkazy a úplatkářské podezření nerozsekávali do dílků, nesmyslných a de facto „nevyšetřitelných“ kauz – jak je u těchto věcí v Česku běžnou praxí –, nýbrž ho rozkrývali v celé logice příběhu.

Zkraje to přitom vypadalo, že k tomu skutečně dojde: několik dní poté, co se na sklonku roku dostala Michálkova

V prvním místě podal trestní oznámení sociální demokrat Philipp Janýr na premiéra Nečase a vicepremiéra Radka Johna s tím, že i když o Michálkově výpovědi dopředu věděli, proti korupci nezasáhli; na Praze 4 pak sídlí Michálkův fond, z něhož měly být peníze odčerpány. Státní zástupci Pokorná a Borgula tedy na začátku postupovali, jak jim ukládá zákon, a oba nezávisle na sobě začali věc rozplétat v místě, kde byla nahlášena, respektive kde k ní došlo. Šéřžalobce Zeman je na zmíněné poradě vyzval, ať pátrání spojí v jedno, protože jedině to může vést k úspěšnému odhalení úplatkářů.

To mělo smysl: jak totiž bylo řečeno výše a jak ukazují podobné případy z minulosti, právě rozdělení složitého případu do několika menších a vzájemně neprovázaných kauz nikdy nepřineslo dopadení konkrétních pachatelů. Důkazy se nemohly prověřit v souvislostech, což oslabovalo jejich váhu a naopak to hrálo do rukou podezřelým, kterým se tak kvůli „důkazní nouzi“ vždy podařilo uniknout. A přesně k tomu nyní došlo i v Drobilově případě. Pražští žalobci

totiž Zemanův lednový apel nevyslyšeli a rozsekanou kauzu naopak po třech měsících uzavřeli s tím, že se nic protizákonného nestalo.

Ostatně ani nemohlo. Státní zástupci na Praze 1 totiž šetřili jen to, zda Nečas a John neoznáměním Michálkova svědectví policii nespáchali nějaký trestný čin, a jejich kolegové na Praze 4 se zase zabývali jen tou částí nahrávky, kde Michálek

objasněn. Postupovala však přesně opačně. Poté, co jí a jejím lidem šéfžalobce Zeman doporučil vyšetřování případu spojit a zabývat se jeho podstatou, neprovedli v tomto směru jediný krok. To se ale rozhodně nedá říct o momentu, kdy Jana Hercegová zjistila, že Nejvyšší státní zastupitelství není spokojené s uzavřením případu a přikázalo ho její podřízené, dozorující státní zástupkyni Pokorné, opět

u Pavla Zemana možnost úplatku nevyšetřovala, protože se domnívala, že to vyšetří její kolegové na Praze 4, jenomže ti to nikdy neudělali. „Teď se tím tedy budu zabývat, když o to Nejvyšší státní zastupitelství požádalo,“ říká Pokorná. To, jak si vysvětluje dopis své nadřízené, Pokorná nijak neobjasňuje. „Žádný dopis na mě nemůže a nebude mít vliv,“ sděluje žalobkyně Pokorná.

Nic pro média. (Hercegová)

naznačuje, že stavbu nové pražské čističky mohly provázet úplatky. Podstatu – úplatkářskou nabídku Drobila, že za zničení pro něj nebezpečných důkazů dá Michálkovi pozici náměstka – však po celou dobu nikdo detailně neproověřoval, a proto ani nikdy nemohlo být hlavnímu podezřelému – Pavlu Drobilovi – nic prokázáno.

Neskutečná prasárna

„Kolik u sebe máte nahrávacích zařízení? Máte skrytou kameru? Ukažte, jaké dokumenty k případu Drobil máte v ruce, a předložte mi je. A sdělte mi, kdo vám je dal.“ V přílehlavém tmavém kostýmku a červeném topu působí městská státní zástupkyně Jana Hercegová jako rozhodná žena, která přesně ví, co chce. Od začátku rozhovoru, v němž se snažíme zjistit, kdo a proč manipuluje ve věci Pavla Drobila vyšetřováním korupce, ji zajímá pouze jediné: zjistit, jak je možné, že o tom novináři vědí.

Byla to přitom právě Jana Hercegová, kdo mohl ve vyšetřování korupce bývalého ministra sehrát klíčovou roli a zásadně napomoci, aby byl případ opravdu

otevřít s tím, že musí prověřovat Drobilovu korupční nabídku.

Právě v tento okamžik se žalobkyně Hercegová do věci energicky vložila a Pokorné v úvodu zmíněným neveřejným dopisem vysvětlila, jak má dál věc vyšetřovat. Z dokumentu jasně vyplývá, že by Pokorná měla jít Drobilovi na ruku. „Drobil nevybízel Michálka ke zničení důkazů. Celý rozhovor je též v duchu, aby fond řádně fungoval. Jednoznačně též nezaznělo, že pokud Michálek nahrávku nezničí, že bude odvolán, nebo, že pokud ji zničí, tak že bude jmenován náměstkem,“ vytyčuje jí další směr vyšetřování Hercegová a vyhrazuje si, že jakýkoli další postup musí dopředu dostat k odsouhlasení. Zjistit důvody postupu žalobkyně Hercegové od ní samotné příliš nelze. „Že to nechci prověřit, je nehorázné tvrzení,“ tvrdí. Když má ale vysvětlit obsah dopisu, reaguje striktně: „Toto je věc, která není určena médiím, je čistě pro stupně státního zastupitelství.“

A podobně mluví i státní zástupkyně Pokorná, do jejichž rukou je dokument adresován. Tvrdí sice, že po lednové schůzce

Jménem zákona odvolat. (Zeman)

Víc jasno by každopádně mohl vnést do věci sám Pavel Drobil. Netlačil nějak u žalobkyně Hercegové na své vyšetřování? A nemluvil s ní o tom, že by měla napsat dokument v jeho prospěch? „Jak vy ten dokument můžete znát? To je neskutečná prasárna,“ křičí do telefonu namísto odpovědi místopředseda ODS Drobil. „Jsem v naprostém šoku. Hned jak skončíme tento hovor, jdu okamžitě volat ministru spravedlnosti a budu si důrazně stěžovat, že takové věci unikají do médií.“

Skrytá logika

Na první pohled to nemá logiku. Žalobci, kteří mají proti zájmu korupčníků hájit zájem veřejnosti a případy dovést před soud, dělají přesný opak. Právě proto stojíme před vilou náměstka vrchního státního zástupce Libora Grygárka, pod nějž společně s jeho šéfem Rampulou všechny důležité kauzy spadají, neboť právě oni ručí za jejich úspěšné vyšetření. V tu chvíli už máme za sebou pětidenní neúspěšný pokus dosáhnout je v jejich úřadě, kdy neřeagují na telefonáty s žádostí o oficiální

→ rozhovor ani na SMS. A podobně dopadá i tenhle pokus na domácí adrese. „Nebudu se s vámi o ničem bavit. Nemám zájem,“ ukončuje po chvíli rozhovor domácím telefonem žalobce Grygárek.

Alespoň krátké interview by přitom bylo namístě. Samy špičky vrchního státního zastupitelství totiž vzbuzují velké otázky, jestli to nejsou právě ony, kdo je

beztrestnost manažerů IPB. Samozřejmě ministři nemají právo zasahovat do vyšetřování případů, Rampulův úřad si ale v rozporu se svým posláním cestu našel. V dubnu 2008 vynesl soud nepravomocný rozsudek, manažeři byli osvobozeni. Šokem však bylo, že státní zástupkyně Dunajová, která sedm let tvrdě pracovala na shánění důkazů o zločinech manažerů

v tak závažné kauze, jako byla Investiční a poštovní banka, znamenala ostudu. Proč tedy Rampula přikázal Dunajové neodvolat se? A jak by vyvrátil spekulace, že možným motivem mohlo být pomoci podezřelým s kontakty do nejvyšší politických pater? „K věci se nelze vyjádřit,“ píše bez možnosti dalšího upřesnění v e-mailové odpovědi Vlastimil Rampula. A mlčí i žalobkyně Dunajová, která celý minulý týden nebyla ve své kanceláři k zastavení. Před třemi týdny, když se jí Respekt ptal na okolnosti dalšího podezřelého případu souvisejícího rovněž s podvody v IPB, kauzu České pivo (po sedmi letech přípravného řízení, prakticky před skončením dokazování, jí byla bez zdůvodnění věc odebrána, aby byla vzápětí zastavena), jen řekla, že o tom nebude mluvit, protože „nechce mít problémy“.

Čím zaujal Rampula

V té opatrnosti by paní Dunajové asi značná část tuzemských žalobců rozuměla. Byl to totiž právě Vlastimil Rampula, kdo v minulosti doporučil svým podřízeným odvolání libereckého žalobce Adama Bašného za jeho nesouhlas s postupem tehdejší Rampulovy přímé nadřízené Renaty Vesecké (aby nepadla Topolánková vláda, nechala Vesecká zastavit stíhání vicepremiéra Jiřího Čunka). A právě obava, že dopadnou stejně, zavazuje dnes Rampulovým podřízeným, alespoň podle jejich tvrzení, ústa. A kvůli strachu o místo také často aktivně dělají kroky, které znemožňují samotné vyšetření případů.

Hierarchický systém fungování státního zastupitelství dává některým žalobcům do ruky neobyčejnou moc. Pokud chtějí účinně bránit vyšetřování závažných zločinů a ochránit před spravedlností například politiky – kteří je do funkcí jmenují a rozhodují o jejich odvolání –, může se policie při pátrání přetrhnout, ale výsledek stojí vždy nakonec na rozhodnutí dvou až tří lidí z vrchního nebo městského státního zastupitelství. Dnes sice už víme, že jsou to právě oni, kdo vyšetřování ztěžují, stále však není jasné, co je k tomu vede.

„Nechci o tom spekulovat,“ říká nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman na otázku, jak si právě on tyto důvody vysvětluje. „Žádali jsme vrchní státní zastupitelství o podrobnou zprávu obsahující relevantní statistické údaje o jeho činnosti, z níž by to jasně vyplynulo, ale odmítli nám ji dát. Vzhledem k tomu, že jsme zjistili v činnosti VSZ řadu vážných pochybení, sepsal jsem o tom zprávu a požádal ministra spravedlnosti o odvolání doktora Rampuly.“ Ve svém šestnáctistránkovém dokumentu Zeman popsal, že řada zásadních případů – například právě České pivo, korupce při nákupu stíhaček Gripen nebo

FOTO: MATEJ STRÁNSKÝ

Odpolitizovat, nebo raději ne? (Pospíšil)

v justičním systému hlavou všech manipulací. Že by to tak skutečně mohlo být, přitom naznačují nové informace, které se nyní Respektu podařilo získat ohledně konce největšího defraudčního skandálu novodobého Česka – „vytunelování IPB“.

Jde dnes už o polozapomenutý případ šestimiliardové defraudace v Investiční a poštovní bance (IPB), složitý podvod s dluhopisy, vyšetřovaný policií od roku 2001. O dva roky později bylo obviněno sedm vrcholných manažerů banky z několika trestných činů. Věc od počátku dozorovala Darja Dunajová z vrchního státního zastupitelství a v roce 2007 dovedla případ až k soudu.

Bylo to v době, kdy vláda Mirka Topolánka a především její ministr financí Vlastimil Tlustý a později Miroslav Kalousek se snažili dotlačit k podpisu velmi kontroverzní a pro stát nevýhodnou dohodu s majitelem IPB Nomurou o ukončení arbitrážních řízení, v nichž se hrálo o desítky miliard korun. Tajnou – a později prozrazenou – součástí dohody bylo, že vláda prosadí Nomurou navrhovanou

a celou dobu jasně deklarovala své přesvědčení o jejich vině, se proti rozsudku neodvolala a případ tak definitivně skončil.

Proč to Dunajová tak najednou vzdala? Klíčová odpověď leží v dosud neznámém záznamu žalobkyně, o jehož existenci se nyní Respekt dozvěděl. Jeho obsah je přitom přelomový: Dunajová v něm podle dostupných informací píše, že její nadřízený Rampula jí dal ústní příkaz, aby se v kauze bezprostředně po vynesení rozsudku neodvolala. A to v době, což je zásadní, kdy nemělo být vůbec známo, jaký verdikt soud vynese, tedy před jeho skončením (Rampula Dunajové zavolal ráno před sdělením rozsudku).

Vrchní žalobce tedy naprosto nestandardně zasáhl do nezávislého vyšetřování, což snížilo šanci zjistit, kdo a proč ohromné defraudace v IPB dělal. Navíc v okamžiku, kdy nemohl vědět, že by manažeři mohli být teoreticky uznáni vinými.

Státní zástupci jsou hodnoceni i podle toho, jak dopadnou jejich věci u soudu, a pro vrchní státní zastupitelství prohra

při prodeji Mostecké uhelné – buď skončila u ledu za hodně podezřelých okolností (kvůli výměnám žalobců na poslední chvíli), nebo uvízla na místě (třeba kvůli pozdnímu či žádnému vyžádání si důležitých informací ze zahraničí). Ani v něm však nenaznačuje, proč tomu tak je.

Podle bývalé nejvyšší státní zástupkyně a dnes opoziční političky ČSSD Marie Benešové může být vysvětlením to, že za normálních okolností, kdyby hlavním kritériem pro výběr do takto zásadních funkcí byly předchozí profesní úspěchy nebo maximální nezávislost, by část dnešních žalobců těžko mohla vystoupat tak vysoko. Protože však o jmenování na důležitá místa v systému státního zastupitelství rozhodují politici, nevybírají se prý lidé podle odbornosti, ale spíše ochoty jít svým „jmenovatelným“ na ruku a být k nim maximálně loajální. Takto vytipovaní jedinci, kteří by jinde jen těžko podobně vynikli, pak výměnou za možnost pokračovat v horních patrech justičního aparátu více či méně plní politická zadání (vedle zastavování kauz může jít i o vynášení informací ze spisů, což je využitelné v politickém boji).

Něco na tom skutečně může být. Předtím, než před čtyřmi lety jmenovala Renata Vesecká Vlastimila Rampulu (41) do čela vrchního státního zastupitelství, ničím výrazně nevynikal. Neměl na svém kontě ani jeden rozlousknutý zásadní korupční případ a roky působil jen jako řadový žalobce v Hradci Králové. Kariéra v čele VSZ mu ale otevřela nové možnosti: kromě stotisícového platu má nárok na auto s řidičem, další auto pro své potřeby a služební telefon. Mimo záznam žalobci tvrdí, že právě materiální stránka věci a pracovní jistota spojená s vysokým postem, může být častým vysvětlením Rampulova jednání.

V případě Libora Grygárka se nicméně nabízí i další důvod: v půli devadesátých let minulého století totiž už na špici justice jednou vystoupal, byl dokonce pražským vrchním státním zástupcem, musel ale rezignovat, když vyšlo najevo, že při pražských demonstracích proti komunistickému režimu při Palachově týdnu v lednu 1989 spoluorganizoval zatýkání demonstrantů a jejich rozvoz za Prahu. Dlouhá léta pak pracoval na vrchním státním za-

„S výsledky práce vrchního státního zastupitelství nejsem spokojen.“

(Pospíšil)

stupitelství jako řadový zaměstnanec se specializací na vyšetřování vražd, znásilnění a únosů. Pak ho ale Renata Vesecká nečekaně opět vytáhla nahoru, aniž by do dnes bylo jasné proč. Vzhledem k tomu, že si údajně Grygárek potrpí na svoji prestiž – ještě před časem jezdil v mercedesu s koncovkou čtyř sedmiček –, udržení už jednou ztracené pozice, která ji přináší, může působit jako silný hnací motiv jeho kroků.

Hledá se český Schneiderman

Systém každopádně může fungovat i obráceně: pokud sedí v klíčovém křesle persona, která chce bojovat proti korupci, je to možné. Příklad si můžeme vzít třeba na Slovensku. Když se tam stal před devíti

lety ministrem spravedlnosti Daniel Lipšic, reformoval justiční systém a odhalení korupčních případů stoupl z řádově desítek na stovky. Když Lipšic skončil a nahradil jej Ficův člověk, systém přestal fungovat a zločiny zůstávaly pod koberecem. Opakem je třeba příklad New Yorku, kde se letos na jaře stal hlavním žalobcem Eric T. Schneiderman, který okamžitě rozjel vyšetřování rizikových bankovních obchodů, jež stály na počátku světové finanční krize. Jeho předchůdce Andrew Cuomo předtím dva roky zahájení vyšetřování odkládal.

Jakým směrem se vydá Česko, má nyní v rukou vedle samotných žalobců především ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil (ODS). To, jak rozhodne o Zemanově žádosti a další budoucnosti Vlastimila Rampuly, může leccos napovědět, jak on sám rozumí zdejší praxi zastavování případů. „Těžko to můžu hodnotit,“ říká ministr Pospíšil. „S výsledky práce Vrchního státního zastupitelství v Praze ale spokojený nejsem. Zprávou Pavla Zemana se teď intenzivně zabývám a stanovisko k ní určitě zaujmu.“ Kdy a jaké, to však zatím nechce ministr Pospíšil konkretizovat.

Jisté je tak zatím pouze to, že do dvou týdnů ministr slibuje předložit do vlády zákon, který aspoň trochu odtrhává závislost státních zástupců na politicích. Nově budou mít stanovené pevné služební období s nemožností ho opakovat a o jejich odvolávání už nebude spolurozhodovat šéf justice, ale speciální kárné senáty na Nejvyšším správním soudu. Posílit by se měla i pozice nejvyššího státního zástupce: on, nikoli ministr, by měl od teď získat možnost odvolávat náměstky všech vedoucích žalobců, což by mohlo vnést do systému namísto politického výběru konečně více kariéerního řádu. ■